

saadan Bopæl meget værd; thi de kunne omtrent leve deraf, men de maa dog som oftest se sig om efter Bisfortjeneste for at komme taalelig godt ud af det. Det er altsaa ikke saa aldeles givet, at en saadan Bolig kan føde en Familie. Men for at en saadan Bopæl skal have nogen egentlig Værdi, maa Gieren selv kunne drive den. Vaade han og hans Kone maa kunne gjøre det meste Arbejde; thi kunne de ikke det, saa kunne de i Reglen ikke ernære sig i en saadan Bolig. Men nu veed det ærede Medlem jo selv saa vel som Enhver, at Ingen tænker paa eller med Billighed kan tænke paa, at Præsten selv skal drive Præstegaardsjorden. Sele hans Gjærning maa være en ganske anden end enten at kunne drive Jorden eller endogfaa at kunne føre et stadigt Tilsyn med, at den bliver drevnen ordentlig. Og det er min Overbevisning, at, naar en saadan Bolig skal drives ved Fremmede, vil der ikke blive noget synderligt Overskud af den for den, som egentlig besidder den. I større Besiddelser regner man, at mindst Halvparten af Bruttoindtægten gaar til Driftsomkostninger og Afgifter. Det holder nogenlunde Stik i større Bedrifter; men i mindre Bedrifter blive, naar de skulle drives ved Fremmede, Driftsomkostningerne forholdsvis større, og det egentlige Udbytte saa meget mindre. Jeg tror heller ikke, man fra Først af egentlig har gjort Regning paa eller tænkt paa, at Boligen skulde yde noget videre Tilleg til Præstens Løn; men man har tillagt ham den, fordi han ikke paa anden Maade vilde være i Stand til at foretage sine Embedsrejser og ikke paa anden Maade kunde skaffe sig de Livsfornödenheder som Smør og Mælk, som han ikke kunde undvære. Saaledes betragter jeg denne Sag, at Boligen i og for ikke er noget egentligt Tilleg til Lønnen, og ikke vil give noget synderligt stort Udbytte til Præstens Familie ud over, hvad det koster at faae den drevet og Udgifterne dækkede, og saa tror jeg ikke, at det ærede Medlem skal kunne paavise, at der ikke vil blive Embeder, hvor Lønnen kun er 800 Rd. Thi Tillæget af de 50,000 Rd. aarlig skal jo kun gives, hvor særlige Omstændigheder tale derved, og det kan jo ikke kaldes særlige Omstændigheder, at Præsten ikke har mere end 800 Rd., thi der vil blive Mange, der ikke have mere. Jeg mener saaledes, at, for at det ærede Medlems Udtalelser ret skulde have nogen Betydning, maa han kunne godtgjøre, at 800 Rd. ikke i noget Tilfælde kan blive Minimum af en Præsts Lønning. Thi kan det ærede Medlem ikke det, saa tror jeg ikke, at han har Ret til at paastaa, at mine Udtalelser vare feilagtige, endnu mindre, at de skulde grunde sig paa Uvidenhed, og naar det ærede Medlem synes at have en sær Fornøielse af at gjentage dette Udtryk „Uvidenhed“, og han finder det passende at fremkomme med saadanne Udtalelser, skal jeg kun dertil sige, at tager det ærede Medlem selv ingen Skade derved, mig skaber det ikke. Dette er, hvad jeg har at svare det ærede Medlem. Kan

han oplyse os om, at 800 Rd., som jeg har sagt, ikke i noget Tilfælde kan blive Minimum, saa er det selvfølgelig en anden Sag, men gjør han ikke det, tror jeg ikke, at mine Udtalelser ere saa feilagtige, som han gav dem ud for.

J. M. Hansen: Jeg skal ikke fordybe mig i Spørgsmaalet om Tiendens Afløsning. Det forekommer mig, at dette Spørgsmaal ligger temmelig fjernt fra den Sag, som her ligger for, og jeg finder det derfor mindre rigtigt, at man fra andre Sider er kommen saa dybt ind derpaa, som man er kommen. Det forekommer mig at være tidsnok, naar dette Spørgsmaal kommer til at ligge for, da at afgjøre, hvad der er billigt, hvad der er fuld Afløsning osv. Jeg tror nu for Resten ikke, at der vil blive Spørgsmaal om Afløsning af Tiende uden efter dens fulde Værdi, men Uenigheden vil være om, hvad der er fuld Værdi. — Men, som sagt, jeg skal ikke opholde mig derved. Det er mærkværdigt, at de ærede Herrer nu udtale en saadan Forkastelse af, hvad der i 1849 og 1850 forelaa fra Regjeringens Side i en vel udarbejdet Plan, som blev forelagt en Landbokommission. Da var den daværende Regjering kommen saa vidt, at det ærede Medlem for Viborg Amts 2den Valgkreds (Ankjer) nu vilde komme til at fordømme Regjeringsforslaget over for Landbokommissionen lige saa stærkt, som vi have hørt ham i Dag udtale sig imod denne Sag. Det er et mærkværdigt Fremskridt, vi have gjort i vor Udvikling og politiske Liv, at, hvad der var Regjeringens Mening i 1849 og 1850, nu bliver omtalt paa denne Maade. Jeg skal dernæst ogsaa sige, at det ikke forekommer mig ganske rigtigt, at ærede Medlemmer ville gjøre Overslag over, hvor stort eller lille et Overskud der vil blive for Statskassen ved denne Reform. Jeg har for nogle Aar siden, — 4, 5, 6 eller hvor mange det nu kan være, — været Medlem af et Udvalg, der var aldeles enigt om at sætte i Spidsen for sin Betænkning, at man maa anse denne Reform for tidsvarende og passende og for Noget, der i hele Samfundets Interesse var godt, saa skulde man ikke tage noget Hensyn til, om Statskassen derved vilde lide Tab eller faae en Fordel. Dette gif hele Udvalget den Gang ind paa, og det stillede denne Betragtning i Spidsen for sin Betænkning. Jeg vil ogsaa ligefrem sige, at om vi faae et halvt eller et helt Hundrede Tusind Rigsdaler Overskud mer eller mindre, har ikke for mig Noget at betyde, naar vi ellers paa den efter min Opfattelse rette Maade kunne faae dette Spørgsmaal afgjort; da skal Spørgsmaalet om det større eller mindre Overskud ikke forhindre mig fra at gaa ind paa denne Reform. Da vi imidlertid ikke kunne komme til nogen Afgjørelse her af dette Spørgsmaal, vil jeg anse det for tjenligt for Sagen, om man lod dette Punkt være et Bipunkt og ikke drog det saa stærkt frem, som flere ærede